

Sverre Faafeng Langfeldt
Tore Bråthen
Monica Viken
Stine Winger Minde

LOV OG RETT FOR NÆRINGSLIVET

31. utgave

FOCUS

FAGBOKFORLAGET

LES MER PÅ
FAGBOKFORLAGET.NO

LOV OG RETT FOR NÆRINGSLIVET

Sverre Faafeng Langfeldt, Tore Bråthen

Monica Viken, Stine Winger Minde

LOV OG RETT FOR NÆRINGSLIVET

FAGBOKFORLAGET FOCUS FORLAG

OSLO 2024

Utgitt av Vigmostad & Bjørke AS og Focus Forlag AS.

© Sverre F. Langfeldt, Tore Bråthen, Monica Viken, Stine Winger Minde,
Focus Forlag AS og Vigmostad & Bjørke AS.

**Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller
i strid med avtaler om kopiering.**

Sverre F. Langfeldt, Tore Bråthen, Monica Viken og Stine Winger Minde:

Lov og Rett for Næringslivet

31. utgave 2024

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

ISBN: 978-82-450-5150-6

Andre aktuelle utgivelser

Sverre F. Langfeldt (red.):

Lovsamling 2024 til Lov og Rett for Næringslivet (à jour per 1. juli 2024).

31. utgave 2024

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

ISBN: 978-82-450-5149-0

Tore Bråthen:

Selskapsrett. 7. utg. 2022

ISBN: 978-82-450-4341-9

Sverre F. Langfeldt.

Oppgavesamling i Rettslære med løsningsveiledninger

12. utgave 2015

ISBN: 978-82-592-0052-5

Læreboken og lovsamlingen kommer i ny og ajourført utgave i august hvert år.

Siste utgave? Sjekk på vår nettside: www.focusforlag.no

Lovendringer siden 1. juli 2024: Sjekk på vår nettside: www.focusforlag.no

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert,
og bøkene er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Miljøfyrtårn®

Forord

Av forordet til 1. utgave (1988):

Lov og Rett for næringslivet er en juridisk lærebok og håndbok på næringslivets rettsområder.

Hensikten med boken er å gi en bred oversikt over de mer sentrale rettsområder som griper regulerende inn i vår yrkesaktive hverdag og som berører oss på forskjellige måter. Den henvender seg til studenter som har rettslære i fagkretsen og yrkesaktive som daglig må ta avgjørelser med rettslige virkninger. Både form og innhold er bestemt utfra denne hensikten, og det er derfor lagt særlig vekt på å gi fremstillingen et praktisk tilsnitt uten tung juridisk språkbruk.

De emner og spørsmål som behandles er sentrale innenfor økonomisk-administrativ virksomhet, så vel i handel som i tjenesteytende næringer. Oppblomstringen av lover og regler som har funnet sted de senere år har gjort det påkrevet å ha basiskunnskaper på de fleste av disse rettsområder for å unngå konflikter.

Vi håper med dette å kunne bidra til et mer fortrolig forhold mellom leseren og rettsreglene.

Fr. Fr. Gundersen Sverre F. Langfeldt

Til 31. utgave:

Betydelige endringer har funnet sted siden første utgave i 1988, ikke minst gjennom EØS-avtalen og tilpasning av det norske lovverket til EUs regelverk. I løpet av disse årene er verket blitt utvidet med en bred behandling av markedsretten i vid forstand. Forfatterne retter en stor takk til professor dr. juris Fr. Fr. Gundersen for hans betydelige bidrag til boken, og som fortsatt består i denne utgaven.

I denne utgaven er det foretatt nødvendige oppdateringer på grunnlag av ny lovgivning og rettspraksis, særlig innen de rettsområder som er gjenstand for stadig endring. I alt er over 250 endringer i 45 av lovene siden 2023 inntatt i samlingen. Mye ny lovgivning om bærekraft og bærekraftrapportering er innarbeidet i behandlingen av foretaksretten, regnskapsretten og revisorretten.

Det har vært en rivende og omfattende lovgivning og rettsutvikling i Norge siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994. Særlig innen forbrukervern og finans

har mengden av nye lover og regler vært enorm med en hittil ukjent detaljeringsgrad. Mengden av nye regler gjør det stadig mer krevende å beholde oversikt og innsikt. Også trygderetten og arbeidsretten er blitt sterkt påvirket av EØS-retten.

Arbeidet med å innføre kjønnsnøytrale betegnelser og titler i lovverket har gitt oss sivilombud, statsforvalter og sysselmester istedenfor sivilombudsmann, fylkesmann og sysselman. Tjenestemannen består likevel fortsatt. Bokens forfattere gikk allerede i 2021 til det skritt å benytte det kjønnsnøytrale hen og hens istedenfor han/hun, ham/henne og hans/hennes. I en lærebok som denne har det virket som en velkommen forenkling, i tråd med Språkrådets anbefaling.

På Focus Forlags hjemmeside: www.focusforlag.no finnes en kontinuerlig oppdatering av boken frem til neste års utgave, henvisning til relevante rettskilder og postkasse for spørsmål og svar.

Oslo 1. juli 2024

Sverre F. Langfeldt Tore Bråthen Monica Viken Stine Winger Minde

Innholdsoversikt

Kapittel 1	Juridisk metode	1
Kapittel 2	Bærekraft og ansvarlig næringsliv	11
Kapittel 3	Markedsføringsrett	55
Kapittel 4	Immaterialrett og konkurransebeskyttelse	135
Kapittel 5	Selskapsrett.....	188
Kapittel 6	Avtalerett.....	274
Kapittel 7	Kjøpsrett.....	335
Kapittel 8	Leie av næringslokaler.....	416
Kapittel 9	Arbeidsrett.....	478
Kapittel 10	Erstatningsrett	553
Kapittel 11	Kreditorbeslag i ekteskap og samboerforhold.....	568
Kapittel 12	Penge- og kredittrett.....	585
Kapittel 13	Garanti- og panterett	651
Kapittel 14	Tingsrett og godtroerverv.....	699
Kapittel 15	Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling, rekonstruksjon og konkurss	712
Kapittel 16	Forvaltningsrett	742
Kapittel 17	Pris- og konkurranserett	778
Kapittel 18	Økonomisk kriminalitet	803

Innhold

Kapittel 1	Juridisk metode	1
1.1	Innledning	1
1.2	Avtalers betydning ved løsning av rettsspørsmål	1
1.3	Rettskildeprinsipper og rettskilder	2
1.4	Lovbestemmelser	3
1.5	Forskrifter	4
1.6	Lovforarbeider	4
1.7	Rettspraksis	5
1.8	Forvaltningspraksis og annen praksis	6
1.9	Juridisk litteratur	7
1.10	EØS-/EU-rett	7
1.11	Folkerett	9
1.12	Menneskerettigheter	9
Kapittel 2	Bærekraft og ansvarlig næringsliv	11
2.1	Innledning	11
2.2	Om utvikling av regelverk om bærekraft og ansvarlige selskaper	12
2.2.1	Innledning	12
2.2.2	FNs verdensmål for en bærekraftig utvikling og tilhørende avtaler	13
2.2.3	Europas grønne giv	15
2.2.4	Norsk tilnærming til FNs bærekraftsmål og Europas grønne giv	16
2.3	Grunnloven	16
2.3.1	Innledning	16
2.3.2	Grunnlovens bestemmelser om menneskerettigheter	16
2.3.3	Grunnloven § 112 («miljøparagrafen»)	17
2.4	Selskapsrettslig regulering av bærekraft	18
2.4.1	Oversikt over selskapsrettslig regulering av bærekraft	18
2.4.2	Overordnet om selskapsinteressen og hensynet til bærekraft	20
2.4.2.1	Den norske diskusjonen om selskapsinteressen i en internasjonal kontekst	20
2.4.2.2	Nærmere om innholdet i selskapsinteressen	21
2.4.2.3	Generelt om avveiningen mellom vinningsformålet og selskapenes ansvar for bærekraft	22

2.4.3	Styrets rett og plikt til å integrere bærekraft i virksomhetsstyringen	23
2.4.3.1	Generelt om styrets forvaltning av selskapet og arbeidet med bærekraft	23
2.4.3.2	NUES-anbefalingen om styrets ansvar for bærekraft.....	24
2.4.3.3	I hvor stor grad <i>kan</i> styret vektlegge hensynet til bærekraft?	25
2.5	Åpenhet og rapportering om bærekraft.....	28
2.5.1	Innledning	28
2.5.2	Regnskapslovens regler om bærekraftsrapportering	29
2.5.2.1	Innledning	29
2.5.2.2	Hvilke foretak har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering?	29
2.5.2.3	Rapporteringsplikter	30
2.5.3	Offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren.....	32
2.5.3.1	Innledning	32
2.5.3.2	Nærmere om offentliggjøringsforordningen	33
2.5.3.3	Nærmere om taksonomiforordningen	34
2.5.4	Miljøinformasjonsloven	37
2.5.5	Produktkontrollloven	38
2.6	Selskapers ansvar for sosiale forhold	38
2.6.1	Innledning	38
2.6.2	Arbeidslivsreguleringer om selskapers sosiale ansvar for sine ansatte	39
2.6.2.1	Arbeidsmiljøloven.....	39
2.6.2.2	Internkontrollforskriften	40
2.6.2.3	Regler om et anstendig og bærekraftig arbeidsliv i Hovedavtalen mellom LO og NHO.....	40
2.6.2.4	Likestillings- og diskrimineringsloven	40
2.6.3	Åpenhetsloven (selskapers sosiale ansvar i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester)	41
2.6.3.1	Innledning	41
2.6.3.2	Grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold	42
2.6.3.3	Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger	43
2.6.3.4	Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger	45
2.6.3.5	Plikt til å gi ut informasjon.....	45
2.6.3.6	Sanksjoner.....	46
2.6.4	Evaluerings og eventuell revidering av åpenhetsloven ...	46

2.6.5	Anskaffelsesloven (selskapers sosiale ansvar gjennom regelverk for offentlige anskaffelser)	46
2.7	Miljørett som ramme for bærekraftig næringsvirksomhet	47
2.8	Bærekraftsproduktloven	48
2.9	Corporate Sustainability Due Diligence (CSDDD) («Aktomhetsdirektivet»)	50
2.9.1	Innledning	50
2.9.2	Hvilke selskaper har plikt til å utføre aktomhetsvurderinger?	50
2.9.3	Aktomhetsvurderinger	51
2.9.4	Klimaomstillingsplan	53
2.9.5	Håndheving og offentlig bistand	53
2.9.6	Selskapers erstatningsansvar	54
Kapittel 3	Markedsføringsrett	55
3.1	Innledning	55
3.1.1	Hva er markedsføringsrett?	55
3.1.2	Oversikt over markedsføringsretten	56
3.1.3	Markedsføringslovens formål og oppbygning	57
3.1.4	Vern av kollektive forbrukerinteresser	58
3.1.5	Den kommersielle ytringsfrihet	59
3.1.6	Personvern og markedsføring	60
3.2	Sentrale begreper i markedsføringsretten	62
3.2.1	Markedsføring og handelspraksis	62
3.2.2	Forbruker	63
3.2.3	Næringsdrivende og næringsvirksomhet	64
3.2.4	Ytelse	65
3.3	Håndhevingsorganene	65
3.3.1	Oversikt	65
3.3.2	Forbrukertilsynet	67
3.3.3	Markedsrådet	69
3.3.4	Domstolene	69
3.3.5	Næringslivets Konkurransautvalg	70
3.4	Forholdet til kjøpsrett og avtalerett	70
3.4.1	Offentligrettslig vern	70
3.4.2	Kontraktsrettslig beskyttelse	71
3.4.3	Kjøpsrettslig mangelsansvar	71
3.4.4	Reklamens bindende virkning	72
3.4.5	Prosessuell beskyttelse og klageorganer	73
3.5	Kravet til «god markedsføringsskikk»	74
3.5.1	Beskyttelse av samfunnsinteresser	74
3.5.2	Miljøhensyn og bærekraft	75
3.5.3	Særlig påtrengende reklame	76
3.6	Kjønnsdiskriminerende reklame	76

3.7	Dokumentasjonsplikten.....	80
3.8	Forbud mot skjult reklame	80
3.9	Forbud mot urimelig handelspraksis	81
3.9.1	Generalklausulen om urimelig handelspraksis.....	81
3.9.2	Kravet til «god forretningsskikk».....	81
3.9.3	Kravet om vesentlig endring av økonomisk atferd.....	82
3.9.4	Særlige målgrupper.....	83
3.9.5	Villedende og aggressiv handelspraksis er alltid urimelig	84
3.9.6	Forskrift om urimelig handelspraksis (Svartelisten)	84
3.10	Villedende handlinger.....	85
3.10.1	Opplysninger som er uriktige eller egnet til å villede	85
3.10.2	Villedende om produktets hovedegenskaper	87
3.10.3	Villedende produktmerking og emballasje	88
3.10.4	Villedende og mangelfull prisopplysning.....	89
3.10.5	Bærekraftpåstander	91
3.10.6	Sammenliknende reklame og fare for forveksling.....	92
3.11	Villedende utelatelser.....	92
3.11.1	Grensen for informasjonsplikt	92
3.11.2	Opplysningsplikt om kommersielt formål	93
3.11.3	Opplysningsplikten ved «oppfordring til kjøp»	95
3.11.4	Prismerking og informasjonsplikt.....	97
3.12	Aggressiv handelspraksis og dørsalg.....	98
3.13	Forbud mot negative salgsmetoder	99
3.14	Elektroniske kommunikasjonsmetoder.....	100
3.15	Uadressert reklame og gratis aviser.....	102
3.16	Telefonmarkedsføring og adressert post	102
3.17	Salgsfremmende tiltak – lokkemidler.....	104
3.18	Markedsføring overfor mindreårige	105
3.18.1	Markedsføringsloven	105
3.18.2	Vergemålsloven	109
3.18.3	Kringkastingsloven	109
3.18.4	Personopplysningsloven	111
3.18.5	Lovregulering av reklame i skolen	112
3.18.6	Retningslinjer for markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn	112
3.19	Kontroll med avtalevilkår.....	114
3.20	Garantier.....	114
3.21	Forbudet mot reklame for alkohol.....	116
3.21.1	Reklameforbudet mot apparater, tilsetningsmidler mv.	116
3.21.2	Reklameforbudet mot alkoholholdig drikk.....	116
3.21.3	Forbudet mot indirekte reklame for alkohol.....	116
3.22	Forbudet mot reklame for tobakk.....	117
3.22.1	Virkeområde og reklameforbud	117

3.22.2	Forbud mot indirekte reklame og sponsing	118
3.22.3	Standardisert utforming av pakninger og helseadvarsel	119
3.22.4	Aldersgrense og selvbetjente automater	119
3.23	Reklame via TV, radio og audiovisuelle bestillingstjenester	119
3.23.1	Kringkastingslovens virkeområde	119
3.23.2	Generelle betingelser for reklamen	120
3.23.3	Sponsing	121
3.23.4	Sendingenes innhold	121
3.23.5	Produktplassering	122
3.24	Markedsføring i e-handel	123
3.24.1	E-handelslovens virkeområde	123
3.24.2	Opplysningsplikt og markedsføring	124
3.24.3	Inngrepsmyndighet	125
3.25	Beskyttelse av næringsdrivende	125
3.25.1	Krav om god forretningsskikk	125
3.25.2	Villedende markedsføring og sammenliknende reklame	126
3.25.3	Utilstrekkelig veiledning og skjult reklame	126
3.25.4	Beskyttelse mot etterligninger	127
3.26	Håndheving av lovbrudd	127
3.26.1	Håndhevingsorganenes vedtakskompetanse	127
3.26.2	Forbud og påbud	128
3.26.3	Tvangsmulkt	128
3.26.4	Overtredelsesgebyr	130
3.26.5	Pålegg om fjerning av digitalt innhold	132
3.26.6	Straff	133
3.26.7	Erstatning og vederlag	134
Kapittel 4	Immaterialrett og konkurransebeskyttelse	135
4.1	Innledning	135
4.1.1	Hva er immaterialrett og konkurransebeskyttelse?	135
4.1.2	Håndheving og tvisteløsning	137
4.1.3	Samspillet mellom konkurransebeskyttelse og forbrukerbeskyttelse	138
4.1.4	Forholdet mellom immaterialrett, konkurransebeskyttelse og konkurranserett	139
4.2	Immaterialrett	140
4.2.1	Oversikt over immaterialretten	140
4.2.2	Opphavsrett	143
4.2.2.1	Opphavsrett til åndsverk	143
4.2.2.2	Nærstående rettigheter	145
4.2.2.3	Avgrensninger av opphavsretten	146
4.2.2.4	Opphavsrettens overgang	148

4.2.2.5	Spesielt om opphavsrettsinngrep på internett	148
4.2.2.6	Portabilitet av nettbaserte innholdstjenester	152
4.2.2.7	Sanksjoner.....	152
4.2.3	Designrett	152
4.2.4	Patentrett	153
4.2.5	Kjennetegnsrett.....	155
4.2.5.1	Varemerkerett og foretaksnavnerett.....	155
4.2.5.2	Kjennetegnsrettens funksjoner	156
4.2.5.3	Stiftelse av varemerke og foretaksnavn	157
4.2.5.4	Nærmere om særpreg og registreringshindre	158
4.2.5.5	Overdragelse og lisensiering av kjennetegnsrett.....	160
4.2.5.6	Inngrep i kjennetegnsretten	160
4.2.5.7	Forholdet til domenenaavn	161
4.2.5.8	Sanksjoner.....	163
4.2.6	Internasjonal immaterialrett.....	163
4.2.7	Konsumpsjon og parallellimport	165
4.2.7.1	Territorial begrensning.....	165
4.2.7.2	EØS-regional konsumpsjon og parallellimport	166
4.3	Konkurransbeskyttelse i andre lover.....	167
4.3.1	Oversikt over regler om konkurransebeskyttelse	167
4.3.2	Forholdet til avtalestridig konkurranse (konkurransesklausuler)	168
4.3.3	Brudd på god forretningsskikk næringsdrivende imellom.....	169
4.3.3.1	Generalklausulens virkeområde.....	169
4.3.3.2	Nedvurdering av konkurrenter	170
4.3.3.3	Renommésnylting.....	172
4.3.3.4	Illojal etablering av konkurrerende virksomhet.....	173
4.3.3.5	Etterligning i strid med god forretningsskikk	173
4.3.4	Villedende forretningsmetoder	175
4.3.5	Sammenliknende reklame.....	176
4.3.6	Urimelig etterligning.....	177
4.3.6.1	Hva er etterligning?	177
4.3.6.2	Urimelig utnyttelse av innsats og resultater ...	179
4.3.6.3	Fare for forveksling.....	180
4.3.7	Uriktige geografiske opprinnelsesbetegnelser.....	181
4.3.8	Forretningshemmeligheter.....	182
4.3.9	Sanksjoner.....	184
4.3.10	God handelsskikk	185

Kapittel 5 Selskapsrett	188
5.1 Innledning	188
5.2 Oversikt over ulike måter å organisere næringsvirksomhet	190
5.2.1 Innledning	190
5.2.2 Enkeltpersonforetak (ENK)	190
5.2.3 Aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	191
5.2.4 Nærmere om skillet mellom aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskaper (ASA)	193
5.2.5 Ansvarlig selskap (ANS og DA)	194
5.2.5.1 Innledning	194
5.2.5.2 Stiftelse av ansvarlig selskap	195
5.2.5.3 Innskudd	196
5.2.5.4 Selskapsorganer i ansvarlige selskaper	196
5.2.5.5 Inngåelse av avtaler på ansvarlige selskapers vegne	198
5.2.5.6 Ansvarlige selskapers kapitalforhold	199
5.2.5.7 Overdragelse av eierandel, uttreden og utelukkelse i ansvarlige selskaper	200
5.2.5.8 Oppløsning og avvikling	202
5.2.6 Samvirkeforetak	202
5.2.7 Stiftelser	202
5.2.8 Øvrige eierformer og former for å organisere næringsvirksomhet	203
5.3 Etablering av aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskaper (ASA)	203
5.3.1 Innledning	203
5.3.2 Trinn 1: Utarbeidelse av stiftelsesdokument og vedtekter	204
5.3.2.1 Innledning	204
5.3.2.2 Selskapets foretaksnavn	204
5.3.2.3 Selskapets forretningskontor	206
5.3.2.4 Selskapets virksomhet	206
5.3.2.5 Selskapets aksjekapital	207
5.3.2.6 Tegning av aksjekapital	207
5.3.2.7 Innskudd med andre eiendeler enn penger (tingsinnskudd) mv.	207
5.3.2.8 Særskilte rettigheter i selskapet	208
5.3.2.9 Dekning av stiftelsesutgifter	209
5.3.2.10 Styre og revisor	209
5.3.3 Trinn 2: Innbetaling av aksjekapital	210
5.3.4 Trinn 3: Innhente bekreftelse på at aksjekapital er innbetalt	211
5.3.5 Trinn 4: Registrering i Foretaksregisteret	211
5.3.5.1 Innledning	211
5.3.5.2 Registreringsvilkår	211

	5.3.5.3	Fristoversittelse og registreringsnektelse	212
	5.3.5.4	Tiden mellom stiftelse og registrering.....	212
	5.3.5.5	Plikt til å melde endringer	213
5.4		Aksje- og egenkapital i aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	213
	5.4.1	Generelt om aksjekapital og egenkapital.....	213
	5.4.2	Styrets handleplikt.....	215
5.5		Aksjer og aksjonærrettigheter	215
	5.5.1	Generelt om aksjer og aksjonærrettigheter	215
	5.5.2	Aksjeklasser	216
5.6		Selskapsorganene i aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	218
	5.6.1	Innledning	218
	5.6.2	Generalforsamlingen.....	219
	5.6.2.1	Generalforsamlingens myndighet og oppgaver	219
	5.6.2.2	Ekstraordinær generalforsamling	220
	5.6.2.3	Innkalling til generalforsamling.....	221
	5.6.2.4	Deltakelse på generalforsamling	223
	5.6.2.5	Forenklet generalforsamling.....	224
	5.6.2.6	Fullmektig og rådgiver.....	224
	5.6.2.7	Åpning av generalforsamling	224
	5.6.2.8	Stemmerett og stemmerettsbegrensninger....	225
	5.6.2.9	Alminnelige stemmerettsregler.....	227
	5.6.2.10	Personvalg	227
	5.6.2.11	Vedtektsendringer og andre vedtak med kvalifisert flertall.....	227
	5.6.2.12	Vedtak som krever tilslutning fra samtlige aksjonærer.....	228
	5.6.2.13	Ledelsens opplysningsplikt overfor aksjeeierne	229
	5.6.2.14	Protokoll	229
	5.6.2.15	Ugyldige generalforsamlingsvedtak.....	230
	5.6.2.16	Gransking.....	231
5.6.3		Styret og daglig leder (selskapets ledelse)	231
	5.6.3.1	Innledning	231
	5.6.3.2	Styrets myndighet og oppgaver	231
	5.6.3.3	Sammensetning av styret.....	232
	5.6.3.4	Varamedlemmer og observatører.....	233
	5.6.3.5	Valg av styreleder og styremedlemmer	234
	5.6.3.6	Valgperiode	235
	5.6.3.7	Personlige krav til styremedlemmene.....	235
	5.6.3.8	Styrets arbeidsform.....	236
	5.6.3.9	Styrevedtak og protokoll.....	238

5.6.3.10	Inhabilitet	239
5.6.3.11	Godtgjørelse til styret.....	240
5.6.3.12	Daglig leder (administrerende direktør, CEO).....	240
5.6.4	Bedriftsforsamlingen	242
5.6.5	Revisor	243
5.6.6	Erstatningsansvar og straffansvar	244
5.7	Omsetning og innløsning av aksjer i aksjeselskap og allmennaksjeselskap	246
5.7.1	Innledning	246
5.7.2	Meldeplikt ved salg og erverv av aksjer.....	247
5.7.3	Samtykke ved overdragelse	247
5.7.4	Forkjøpsrett.....	249
5.7.5	Personklausuler.....	250
5.7.6	Rett til å tre ut av selskapet	251
5.7.7	Utelukkelse av en aksjonær.....	251
5.7.8	Tvangsinnløsning av minoritetsaksjonærer og innløsning av små aksjeposter i allmennaksjeselskap (ASA)	252
5.8	Inngåelse av avtaler på vegne av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper	253
5.8.1	Innledning	253
5.8.2	Styrets adgang til å inngå avtaler på selskapets vegne	253
5.8.3	Utpelte enkeltpersoner eller personer i fellesskaps adgang til å inngå avtaler på selskapets vegne (delegert signaturrett)	254
5.8.4	Daglig leders adgang til å inngå avtaler på vegne av selskapet.....	255
5.8.5	Overskridelse av myndighet.....	255
5.8.6	Avtaler mellom selskapet og aksjonær mv.....	256
5.9	Utdeling og andre disposisjoner over selskapets midler	258
5.9.1	Innledning	258
5.9.2	Utbytte	259
5.9.3	Gaver fra selskapet.....	261
5.9.4	Kreditt og sikkerhetsstillelse.....	262
5.9.5	Tilbakekjøp av aksjer	263
5.10	Endring av aksjekapitalen (kapitalforhøyelse og kapitalnedsettelse)	263
5.10.1	Forskjellige former for kapitalforhøyelse.....	263
5.10.2	Kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer	264
5.10.3	Fondsemisjon	265
5.10.4	Finansielle instrumenter.....	266
5.10.5	Nedsetting av aksjekapitalen.....	266
5.11	Fusjon og fisjon	268

5.11.1	Innledning	268
5.11.2	Forskjellige typer fusjon	269
5.11.3	Forskjellige typer fisjon	269
5.12	Oppløsning og avvikling av aksjeselskap og allmennaksjeselskap	270
5.13	Gjeldsforhandling, rekonstruksjon og konkurs	271
5.14	Særlig om konserner	271
Kapittel 6	Avtalerett	274
6.1	Oversikt	274
6.2	Noen avtalerettslige grunnbegreper	275
6.3	Hvordan avtalen kommer i stand	278
6.4	Avtaler med offentlige myndigheter	280
6.5	Inngåelse av avtaler	280
6.5.1	Generelt	280
6.5.2	Tilbud	281
6.5.3	Tilbakekall	282
6.5.4	Akseptfrist	285
6.5.5	Forsinket aksept	285
6.5.6	Svar på tilbud	286
6.5.7	«Taus aksept»	288
6.5.8	Avtalt skriftform	289
6.5.9	Etterfølgende bekreftelse	289
6.5.10	Forbehold	290
6.6	Tolking av avtaler	292
6.6.1	Generelt om tolking og utfylling	292
6.6.2	Tolkningsdata (tolkningsmomenter)	293
6.6.2.1	Grunnleggende krav	293
6.6.2.2	Ordlyden	294
6.6.2.3	Partenes forutgående kontakt	294
6.6.2.4	Partenes etterfølgende opptreden	295
6.6.3	Tolkingsregler	295
6.7	Ugyldighet og lemping	296
6.7.1	Generelt om ugyldighet mv.	296
6.7.2	Mangler ved avgivers habilitet	297
6.7.2.1	De mindreårige	297
6.7.2.2	Voksen person under vergemål	299
6.7.2.3	Sinnssykdom	299
6.7.3	Mangler ved formen	300
6.7.4	Mangler ved tilblivelsen	301
6.7.4.1	Uredelighet – avtaleloven § 33	301
6.7.4.2	Tvang	303
6.7.4.3	Nødstilstand	303
6.7.4.4	Svik og opplysningsplikt	304
6.7.4.5	Falsk og forfalskning	304

6.7.4.6	Feilskrift og annen feiltakelse	304
6.7.4.7	Tidspunktet for den gode tro	305
6.7.4.8	Krav oppstått ved spill eller veddemål	305
6.7.5	Mangler ved innholdet	305
6.7.5.1	Generelt	305
6.7.5.2	Avtaleloven § 36 og § 37	305
6.7.5.3	Forutsetningslæren	313
6.8	Fullmakt	315
6.8.1	Forskjellige former for representasjon	315
6.8.2	Fullmaktreglenes formål	316
6.8.3	Generelt om fullmakters innhold	317
6.8.4	I fullmaktsgiverens navn	317
6.8.5	Fullmaktens grenser	318
6.8.5.1	Generelt	318
6.8.5.2	Selvstendig fullmakt	318
6.8.5.3	U selvstendig fullmakt («oppdragsfullmakt»)	322
6.8.6	Ugyldig viljeserklæring	323
6.8.7	Ansvar for fullmektigen ved overskridelse av fullmakt ..	323
6.8.8	Fullmaktens opphør	324
6.8.8.1	Tilbakekall av fullmakten	324
6.8.8.2	Fullmaktsgivers tap av rettslig handleevne	324
6.8.8.3	Fullmaktsgivers konkurs	325
6.8.8.4	Fullmaktsgivers død	325
6.8.9	Foretakets representasjon utad	325
6.9	Standardkontrakten	326
6.9.1	Generelt	326
6.9.2	Vedtakelse av standardvilkår	329
6.9.3	Tolking av standardvilkår	331
6.9.4	Ugyldighet og lemping av standardkontrakter	332
6.9.5	Markedsrettslig kontroll med standardvilkår	332
6.10	Opplysningsplikt før avtaleinngåelsen	333
Kapittel 7	Kjøpsrett	335
7.1	Innledning.....	335
7.1.1	Hva er kjøpsrett?.....	335
7.1.2	Oversikt over kjøpsrettslige lover	335
7.1.2.1	Innledning	335
7.1.2.2	Kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven	336
7.1.2.3	Avhendingsloven	337
7.1.2.4	Bustadoppføringsloven.....	338
7.1.2.5	Håndverkertjenesteloven.....	338
7.1.2.6	Digitalytelsesloven	339
7.1.2.7	Angrerettloven	339
7.1.2.8	Forbrukerklageloven	339

7.1.3	Forholdet mellom lov og avtale i kjøpsretten	340
7.1.4	Nærmere om forbrukerkjøp og forbrukervern	341
7.1.5	Kjøp over landegrensene	343
7.2	Oversikt over avviklingen av et kjøp	345
7.2.1	Innledning	345
7.2.2	Samtidighetsprinsippet (tilbakeholdsrett)	345
7.2.3	Oversikt over selgers plikter ved avviklingen av et kjøp..	346
7.2.3.1	Innledning	346
7.2.3.2	Selgers plikt til å levere tingen på rett sted....	346
7.2.3.3	Selgers plikt til å levere tingen til riktig tid....	348
7.2.3.4	Selgers plikt til å levere riktig ting.....	349
7.2.3.5	Selgers plikt til å levere andre ytelser	349
7.2.4	Oversikt over kjøpers plikter ved avviklingen av et kjøp.	350
7.2.4.1	Innledning	350
7.2.4.2	Kjøpers plikt til å betale på riktig sted	350
7.2.4.3	Kjøpers plikt til å betale til riktig tid	350
7.2.4.4	Kjøpers plikt til å betale riktig kjøpesum	351
7.2.4.5	Kjøpers plikt til å medvirke til avvikling av kjøpet.....	352
7.2.5	Risikoens overgang.....	352
7.2.5.1	Hva er «risikoens overgang»?	352
7.2.5.2	Hovedregelen om risikoens overgang	353
7.2.5.3	Unntak fra hovedregelen om risikoens overgang	354
7.2.5.4	Nærmere om betydningen av begrepet «levering»	355
7.3	Forsinkelse	356
7.3.1	Innledning	356
7.3.2	Når foreligger det forsinkelse?	356
7.3.3	Kjøpers rettigheter ved forsinkelse.....	357
7.3.3.1	Innledning	357
7.3.3.2	Kjøpers rett til å holde kjøpesummen tilbake	357
7.3.3.3	Kjøpers rett til å kreve oppfyllelse	357
7.3.3.4	Kjøpers rett til å heve kjøpet	358
7.3.3.5	Kjøpers rett til erstatning	361
7.3.4	Reklamasjonsfrister ved forsinkelse.....	368
7.4	Mangel ved tingen.....	369
7.4.1	Innledning	369
7.4.2	Når foreligger det mangel?	369
7.4.2.1	Innledning	369
7.4.2.2	Kjøpsavtalens betydning ved vurderingen av om tingen har mangel	369
7.4.2.3	Generelle krav til tingens egenskaper	370
7.4.2.4	Særlig om betydningen av rettsmangel	371

7.4.2.5	Betydningen av selgers manglende og uriktige opplysninger.....	372
7.4.2.6	Betydningen av kjøpers onde tro eller forundersøkelse.....	373
7.4.2.7	Salg med forbehold om mangler («som den er» eller «as is»)	373
7.4.2.8	Tidspunktet for mangelen	374
7.4.3	Kjøpers rettigheter ved mangel.....	376
7.4.3.1	Innledning	376
7.4.3.2	Kjøpers rett til å holde tilbake kjøpesummen	376
7.4.3.3	Kjøpers krav på retting eller omlevering (avhjelp).....	377
7.4.3.4	Selgers rett til å kreve retting eller omlevering	379
7.4.3.5	Kjøpers rett til prisavslag.....	380
7.4.3.6	Kjøpers rett til å heve kjøpet	381
7.4.3.7	Kjøpers rett til erstatning	381
7.4.4	Krav mot tidligere salgsledd.....	385
7.4.4.1	Innledning	385
7.4.4.2	Kjøpslovens regler om krav mot tidligere salgsledd.....	386
7.4.4.3	Forbrukerkjøpslovens regler om krav mot tidligere salgsledd.....	387
7.4.5	Reklamasjonsfrister ved mangel.....	388
7.4.5.1	Innledning	388
7.4.5.2	Relativ og absolutt reklamasjonsfrist	388
7.4.5.3	Nøytral og spesifikk reklamasjon.....	390
7.4.5.4	Forholdet mellom reklamasjon og garanti	391
7.5	Kontraktsbrudd fra kjøpers side.....	392
7.5.1	Innledning	392
7.5.2	Selgers rettigheter ved avbestilling.....	392
7.5.3	Selgers rett til å heve kjøpet.....	393
7.5.3.1	Innledning	393
7.5.3.2	Selgers hevingsrett ved manglende betaling («betalingsmislighold»)	393
7.5.3.3	Selgers hevingsrett når kjøpesummen er betalt.....	394
7.5.3.4	Selgers hevingsrett ved manglende medvirkning.....	394
7.5.3.5	Selgers hevingsrett ved levering etter hvert ...	394
7.5.4	Selgers rett til erstatning og rente	395
7.5.5	Selgers rett til å holde tilbake tingen.....	395
7.5.6	Reklamasjonsfrister ved kjøpers kontraktsbrudd	396
7.6	Fellesregler ved kontraktsbrudd	396

7.6.1	Innledning	396
7.6.2	Kontraktsbrudd ved del av tingen og ved levering etter hvert («suksessiv levering»)	396
7.6.3	Forventet kontraktsbrudd.....	397
7.6.4	Insolvensbehandling.....	398
7.6.5	Fellesregler om heving og omlevering	399
7.6.6	Omsorg for tingen.....	400
7.7	Digitalytelsesloven	401
7.7.1	Innledning	401
7.7.2	Lovens alminnelige virkeområde	402
7.7.2.1	Digitale ytelser	402
7.7.2.2	Forbrukerforhold – leverandør og forbruker	403
7.7.2.3	Vederlag	403
7.7.2.4	Nærmere om forholdet til forbrukerkjøpsloven mv.	403
7.7.2.5	Lovens ufravikelighet	404
7.7.3	Levering av ytelsen	404
7.7.4	Krav til ytelsen. Mangler	404
7.7.5	Forbrukerens krav ved forsinkelse	406
7.7.6	Forbrukerens krav ved mangler	407
7.7.7	Melding om krav ved forsinkelse eller mangel	408
7.7.8	Forbrukerens plikter	409
7.7.9	Avbestilling og oppsigelse	410
7.8	Angrerettloven	410
7.8.1	Innledning	410
7.8.2	Angrerettlovens anvendelsesområde.....	411
7.8.3	Angrerettlovens oppbygning.....	412
7.8.4	Unntak fra angrerettlovens anvendelsesområde	412
7.8.5	Opplysningsplikt før avtaleinngåelsen og i avtalen	412
7.8.6	Begrensninger i angreretten.....	413
7.8.7	Særlig om telefonsalg	413
7.8.8	Utøvelse av angrerett.....	413
7.8.9	Oppgjøret mellom partene.....	414
7.9	Twisteløsning	414
Kapittel 8	Leie av næringslokaler	416
8.1	Innledning	416
8.2	Lovgivning	416
8.2.1	Husleielovens virkefelt.....	416
8.2.1.1	Begrepene «husrom», «bolig» og «lokale»	416
8.2.1.2	Bruksrett mot vederlag	417
8.2.1.3	Tilknytningen til fast eiendom	417
8.2.1.4	Leie av lokale med beboelsesrom.....	418

8.2.2	Andre bruksretter til fast eiendom.....	418
8.2.2.1	Bruksrett basert på annet enn avtale.....	418
8.2.2.2	Avtale om begrenset bruk.....	418
8.2.2.3	Leasing av fast eiendom.....	418
8.2.2.4	Sammensatte avtaler.....	419
8.2.2.5	Leie av virksomhet.....	419
8.2.2.6	Tomtefeste og grunnleie.....	419
8.3	Avtalefrihet.....	420
8.4	Forretningsføreravtaler.....	421
8.5	Avtaleformene.....	421
8.5.1	Muntlige leieavtaler.....	421
8.5.2	Skriftlige leieavtaler.....	422
8.5.3	«Meglerstandardene».....	422
8.6	Partene i leieforholdet.....	424
8.6.1	Utleier, leier, fremutleier og fremleier.....	424
8.6.2	Utleieren.....	424
8.6.2.1	Eierens rolle.....	424
8.6.2.2	Næringslokaler i borettslag.....	424
8.6.2.3	Seksjonerte lokaler.....	424
8.6.2.4	Sameiet som utleier.....	425
8.6.3	Leieren.....	425
8.6.3.1	Generelt om leier.....	425
8.6.3.2	Enkeltindivid som leier.....	425
8.6.3.3	Flere leiere.....	425
8.6.3.4	Aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som leier.....	426
8.6.3.5	Andre selskaper som leiere.....	426
8.6.3.6	Leierens virksomhet.....	427
8.7	Leieobjektet.....	427
8.7.1	Lokalene.....	427
8.7.2	Andre leieobjekter.....	428
8.7.3	Definisjon av leieobjektet.....	428
8.8	Krav til lokalene og overleveringen av dem.....	428
8.8.1	Tidspunktet for overlevering.....	428
8.8.2	Mangler ved lokalet.....	429
8.8.3	Uriktige opplysninger om lokalet.....	430
8.8.4	Manglende opplysninger om lokalet.....	430
8.8.5	Lokale leid «som det er» e.l.	431
8.8.6	Forundersøkelse mv.....	431
8.8.7	Tidspunktet for mangelsbedømmelsen.....	433
8.8.8	Reklamasjon.....	433
8.8.9	Leierens rett til å fastholde avtalen ved forsinkelse.....	434
8.8.10	Krav på retting av mangel.....	435
8.8.11	Avslag i leie.....	437

8.8.12	Heving av leieavtalen.....	437
8.8.13	Erstatning.....	439
8.8.14	Erstatningsansvarets omfang.....	440
8.8.15	Rett til å holde leie tilbake.....	442
8.8.16	Rettsmangel	443
8.8.17	Offentligrettslige rådighetsinnskrenkninger	443
8.9	Leie og annen form for vederlag	444
8.9.1	Leien.....	444
8.9.2	Forfallstidspunkt	444
8.9.3	Oppgjørsmåten	445
8.9.4	Felleskostnader.....	445
8.9.5	Andre former for vederlag.....	446
8.9.6	Depositum og annen sikkerhetsstillelse.....	446
8.9.6.1	Depositum.....	446
8.9.6.2	Garanti.....	447
8.9.7	Deponering av omtvistet leie	448
8.9.8	Merverdiavgift.....	449
8.9.8.1	Utgangspunktet.....	449
8.9.8.2	Frivillig registrering i Merverdiavgiftsregisteret.....	449
8.10	Leieprisvernet	450
8.10.1	Husleiens størrelse	450
8.10.2	Indeksregulering.....	451
8.10.2.1	Leieregulering i tråd med konsumprisindeksen mv.	451
8.10.2.2	Leieregulering i tidsubestemte leieforhold ...	452
8.10.2.3	Leieregulering i tidsbestemte leieforhold	452
8.10.3	Tilpasning til «gjengs leie».....	453
8.10.4	Tilbakebetaling av ulovlig leie.....	454
8.11	Partenes plikter i leietiden.....	454
8.11.1	Bruk av lokalene.....	454
8.11.2	Vedlikehold.....	455
8.11.2.1	Utleierens vedlikeholdsplikt	455
8.11.2.2	Leierens vedlikeholdsplikt	456
8.11.3	Forandringer i lokalet og på eiendommen	456
8.11.3.1	Utleierens adgang til å foreta forandringer...	456
8.11.3.2	Leierens adgang til å foreta endringer	457
8.11.4	Skade på lokalet	457
8.11.5	Utleierens adgang til lokalet.....	458
8.11.6	Leierens krav på grunn av mangel som oppstår i leietiden	458
8.11.7	Leierens erstatningsansvar.....	459
8.12	Fremleie.....	460
8.12.1	Ingen rett til fremleie uten avtale.....	460

8.12.2	Grensetilfeller	461
8.12.3	Fremleie ved tidsbestemte leieavtaler.....	462
8.12.4	Godkjenning ved passivitet	462
8.12.5	Fremleierens stilling ved oppsigelse av hovedleieavtalen.....	462
8.13	Overføring av leierett	463
8.13.1	Den alminnelige regel om overføring.....	463
8.13.2	Gjennomføring av leierskifte	464
8.14	Eierskifte	465
8.15	Leieforholdets varighet.....	466
8.15.1	Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler	466
8.15.2	Tidsbestemte leieavtaler	466
8.15.2.1	Tidsbestemmelsen	466
8.15.2.2	Forlengelse av tidsbestemte leieavtaler.....	466
8.15.2.3	Flytteoppfordring i tidsbestemte leieforhold.	467
8.15.3	Oppsigelige leieavtaler	467
8.15.3.1	Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler	467
8.15.3.2	Oppsigelsesfristen.....	467
8.15.3.3	Leierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale	468
8.15.3.4	Utleierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale	468
8.15.3.5	Krav til form og innhold ved oppsigelse fra utleier.....	468
8.15.4	Kombinerte opphørsbestemmelser.....	469
8.15.5	Rettslig prøvelse av oppsigelsen	469
8.16	Heving av leieavtalen	470
8.16.1	Heving ved vesentlig mislighold.....	470
8.16.2	Utkastelse	472
8.16.3	Leierens død	472
8.17	Tilbakelevering av lokalene ved opphør	473
8.17.1	Leierens plikter ved tilbakelevering	473
8.17.2	Erstatning for forsinkelse og mangel.....	474
8.17.3	Vederlag for forbedringer.....	474
8.17.4	Vederlag for kundekrets (goodwill)	475
8.18	Eiendomsselskapers plikt til å ivareta personvernensyn.....	475
Kapittel 9	Arbeidsrett	478
9.1	Oversikt.....	478
9.2	Rettskildene	478
9.3	Arbeidsrettens særpreg.....	479
9.3.1	Lovgivning	479

9.3.2	Tariffavtalen	480
9.3.3	Den personlige arbeidsavtalen	481
9.3.4	Arbeidsgivers styringsrett	481
9.3.5	Arbeidsreglement	482
9.3.6	Kontrolltiltak i virksomheten – personvern	482
9.4	Arbeidsgiver- og arbeidstakerbegrepene	483
9.4.1	Arbeidstaker	483
9.4.2	Arbeidsgiver	484
9.5	Organisasjonsfrihet	485
9.5.1	Arbeidstakerorganisasjoner	485
9.5.2	Arbeidsgiverorganisasjoner	485
9.6	Forbudene mot diskriminering. Varsling	485
9.6.1	Likebehandling i arbeidslivet	486
9.6.2	Utlysning av stilling	486
9.6.3	Forbud mot spørsmål om livssyn, m.m.	487
9.6.4	Direkte og indirekte forskjellsbehandling	487
9.6.5	Likestilling mellom kjønnene	488
9.6.6	Unntak fra forbudet	489
9.6.7	Opplysningsplikt og bevisbyrde	489
9.6.8	Virkninger av diskriminering	489
9.6.9	Varsling og omtale av kritikkverdige forhold	490
9.6.10	Åpenhetsloven	492
9.6.11	ILO-konvensjoner	492
9.7	Arbeidsavtalen	493
9.7.1	Krav til form og innhold	493
9.7.2	Prøvetid	494
9.7.3	Midlertidig ansettelse	495
9.7.3.1	Arbeidets karakter	496
9.7.3.2	Vikariater	497
9.7.3.3	Praksisarbeid	497
9.7.3.4	Deltakere i arbeidsmarkedstiltak	497
9.7.3.5	Idrettsutøvere, trenere, dommere og ledere .	498
9.7.3.6	Ingen tolv måneders ansettelse uten vilkår....	498
9.7.3.7	Åremålsansettelse av øverste leder	498
9.7.4	Opphør av tidsbegrensede arbeidsforhold	499
9.7.5	Innleie av arbeidskraft	500
9.7.5.1	Innleie fra vikarbyråer	500
9.7.5.2	Innleie fra andre foretak	502
9.7.6	Rettsvirkningene av ulovlig midlertidig ansettelse og ulovlig innleie	503
9.8	Arbeidstakers plikter	503
9.8.1	Arbeidsplikten	503
9.8.2	Lojalitetsplikten	504
9.8.2.1	Forbudet mot gaver	504

	9.8.2.2	Annet arbeid	504
	9.8.2.3	Retten til egen nyskapning	504
	9.8.2.4	Konkurrerende virksomhet – avtl. § 38	505
	9.8.2.5	Konkurranseklausuler – aml. kapittel 14A.....	505
	9.8.2.6	Kundeklausuler – aml. § 14A-4.....	505
	9.8.2.7	Rekrutteringsklausuler – aml. § 14A-6.....	506
9.9		Arbeidstiden.....	506
	9.9.1	Arbeidstid og arbeidsfri	506
	9.9.2	Arbeidstidsordninger.....	507
	9.9.3	Arbeidsplan.....	508
	9.9.4	Den alminnelige arbeidstid	508
	9.9.5	Forlenget og forkortet arbeidstid.....	509
	9.9.6	Overtid og merarbeid.....	509
	9.9.7	Søn- og helligdagsarbeid og nattarbeid.....	510
	9.9.8	Hvilepauser	510
	9.9.9	Unntak fra arbeidstidsbestemmelsene	511
	9.9.10	Gjennomsnittsberegning av arbeidstid.....	511
	9.9.11	Bruk av deltid og utvidelse av deltidsstilling	512
9.10		Lønn	513
	9.10.1	Lønssystemene	513
	9.10.2	Utbetaling av lønn.....	513
	9.10.3	Lønnstrekk.....	514
	9.10.4	Lønnskravenes stilling i konkurs.....	514
9.11		Ferie.....	515
	9.11.1	Retten til ferie	515
	9.11.2	Ferieår og opptjeningsår.....	515
	9.11.3	Ferielengde.....	515
		9.11.3.1 Lovbestemt ferielengde	515
		9.11.3.2 Avtaler om lengre ferie	516
	9.11.4	Tiden for ferien.....	516
	9.11.5	Sykdom under ferie og ferie under permisjon	516
	9.11.6	Forskuddsferie og overføring av ferie.....	517
	9.11.7	Ferie i oppsigelsestiden.....	518
	9.11.8	Feriegodtgjørelse.....	518
		9.11.8.1 Retten til feriegodtgjørelse	518
		9.11.8.2 Feriepengegrunnlaget	518
		9.11.8.3 Utbetaling av feriepenges	519
9.12		Lovlig fravær fra arbeidet.....	519
	9.12.1	Permisjoner.....	520
		9.12.1.1 Svangerskap, fødsel, adopsjon, amming, mv. ..	520
		9.12.1.2 Barns, barnepassers og nærståendes sykdom mv.....	521
		9.12.1.3 Militærtjeneste og liknende	521
		9.12.1.4 Offentlige verv.....	521

9.12.1.5	Utdanningspermisjon, velferdspermisjon, mv.	521
9.12.1.6	Verneombudets stilling	522
9.12.2	Sykefravær og sykelønn	522
9.12.2.1	Kravet til minste årslønn	522
9.12.2.2	Opptjeningstiden	522
9.12.2.3	Vilkåret om arbeidsuførhet	523
9.12.2.4	Beregning av sykepengene	523
9.12.2.5	Sykepenger i arbeidsgiverperioden	523
9.12.2.6	Varslingsplikt og dokumentasjon	523
9.12.2.7	Legeerklæring	524
9.12.2.8	Egenmelding	524
9.13	Tariffavtaler og fredsplikt	525
9.13.1	Rettstvister – interessetvister	525
9.13.2	Fredsplikten	525
9.13.3	Tvungen lønnsnemnd	526
9.13.4	Arbeidskamp uten fredsplikt	526
9.13.5	Streikebryteri	527
9.13.6	Sympatiaksjoner	527
9.13.7	Politisk demonstrasjonsstreik	527
9.13.8	Sanksjoner ved brudd på fredsplikt	528
9.14	Permittering	529
9.14.1	Vilkår for permittering	529
9.14.2	Lønnsplikt ved permittering	529
9.14.3	Avvikling av ferie under permittering	530
9.14.4	Oppsigelse før og under permittering	530
9.15	Oppsigelse	531
9.15.1	Ansettelsestrygghet og oppsigelsesvern	531
9.15.1.1	Oppsigelsesvernet ved sykdom – aml. § 15-8.	531
9.15.1.2	Oppsigelsesvernet ved svangerskap, etter fødsel og adopsjon – aml. § 15-9	532
9.15.1.3	Oppsigelsesvernet ved militærtjeneste	532
9.15.2	Formkrav ved oppsigelse	532
9.15.3	Drøftelser og frister	533
9.15.4	Oppsigelsesfristene	534
9.15.5	Kravet til saklighet ved oppsigelse	535
9.15.5.1	Oppsigelse på grunn av arbeidstakers forhold	535
9.15.5.2	Oppsigelse på grunn av virksomhetens forhold	536
9.15.5.3	Endringsoppsigelse	537
9.15.5.4	Masseoppsigelser	538
9.15.5.5	Oppsigelse av øverste leder	539
9.15.6	Ophør av arbeidsforhold grunnet alder	539

9.15.7	Retten til å fortsette i stillingen	540
9.15.8	Virkningen av usaklig oppsigelse	541
9.15.9	Fortrinnsrett til ny ansettelse	541
9.15.10	Suspensjon	542
9.15.11	Avskjed	543
9.15.12	Retten til attest	544
9.16	Virksomhetsoverdragelse	544
9.16.1	Stillingsvernet ved virksomhetsoverdragelse	544
9.16.2	Når foreligger virksomhetsoverdragelse?	545
9.16.2.1	Kravet til selvstendig økonomisk enhet	545
9.16.2.2	Kravet til overdragelse	546
9.16.2.3	Enhetens identitet må bevares	546
9.16.2.4	Overdragelse fra et konkursbo	548
9.16.3	Rettigheter ved overføring av virksomhet	548
9.16.3.1	Personlige rettigheter og plikter	548
9.16.3.2	Overføring av tariffavtale	548
9.16.3.3	Individuelle arbeidsvilkår i tariffavtale	549
9.16.3.4	Overføring av kollektive pensjonsrettigheter	549
9.16.4	Reservasjonsretten	549
9.16.5	Valgrett	550
9.16.6	Oppsigelsesvernet	550
9.16.7	Drøftings- og informasjonsplikt	551
9.17	Nedleggelse og konkurs	551
9.17.1	Nedleggelse	552
9.17.2	Konkurs	552
Kapittel 10	Erstatningsrett	553
10.1	Oversikt	553
10.2	Erstatningsrettens historiske utvikling	553
10.3	Hensynene bak erstatningsretten	554
10.3.1	Prevensjonshensynet	554
10.3.2	Reparasjonshensynet	555
10.4	Vilkårene for erstatningsplikt – oversikt	556
10.5	Ansvarsgrunnlaget	556
10.5.1	Skyldansvar (culpa-ansvar)	556
10.5.2	Objektivt erstatningsansvar	557
10.5.2.1	Farlig virksomhet	557
10.5.2.2	Arbeidsgiveransvaret	558
10.5.2.3	Erstatningsansvar for barn og foreldre	560
10.5.2.4	Ansvar for dyr	561
10.6	Årsakssammenheng og adekvans	561
10.7	Erstatningsberegningen	562
10.7.1	Tingskade	562
10.7.2	Personskade	563

10.7.3	Skade på barn og ungdom.....	564
10.7.4	Ménerstatning.....	564
10.7.5	Erstatning for tap av forsørger o.a.....	565
10.8	Skadelidtes egen medvirkning.....	565
10.9	Forholdet til folketrygden.....	565
10.10	Forholdet til forsikringsretten.....	566
Kapittel 11	Kreditorbeslag i ekteskap og samboerforhold	568
11.1	Oversikt.....	568
11.2	Partenes gjeldsansvar.....	568
11.2.1	Hovedregelen om gjeldsansvar	568
11.2.2	Avtale om felles ansvar for gjeld.....	569
11.2.3	Felles gjeldsansvar uten avtale.....	569
11.2.3.1	Avtaler om det daglige hushold	569
11.2.3.2	Avtaler om oppfostring av barn.....	570
11.2.3.3	Felles ansvar for avtaler om å dekke den ene ektefelles nødvendige behov	570
11.2.3.4	Avgrensning mot ulike former for lån.....	570
11.2.3.5	Felles ansvar for barns skadevoldende handlinger.....	571
11.2.4	Gjeldsansvaret mellom partene.....	571
11.3	Felleseie og særeie.....	572
11.3.1	Begrepene som betegner formuesordningen.....	572
11.3.2	Kravet til ektepakt.....	572
11.3.2.1	Avtale om formuesordningen	572
11.3.2.2	Ektepakt ved gaver mellom ektefeller	573
11.3.2.3	Tinglysning av ektepakt	573
11.4	Eiendomsrett og råderett.....	574
11.4.1	Hovedregelen om råderett	574
11.4.2	Innskrenket råderett i ekteskap	574
11.4.2.1	Innskrenket råderett over felles bolig.....	574
11.4.2.2	Innskrenket råderett over vanlig innbo.....	575
11.5	Sameie eller eneeie	575
11.5.1	Innledning.....	575
11.5.2	Sameielovens regler.....	576
11.5.3	Avtaler om sameie	576
11.5.3.1	Sameie ved delvis overføring av eiendomsrett mellom partene	576
11.5.3.2	Sameie bestemt av arvelater eller giver.....	577
11.5.3.3	Sameie i anskaffelser ervervet under samlivet	577
11.5.3.4	Særlig om lånefinansierte anskaffelser	577
11.5.3.5	Partenes bidrag til anskaffelsen.....	578
11.5.3.6	Bidrag som ikke gir grunnlag for sameie.....	580
11.5.4	Sameieandelens størrelse.....	580

11.5.5	Kreditorbeslag ved sameie	582
11.5.5.1	Hjemmel og kreditorbeslag	582
11.5.5.2	Proformainnsigelser	583
11.6	Oppheving av formuesfellesskapet.....	583
Kapittel 12	Penge- og kredittrett.....	585
12.1	Innledning.....	585
12.1.1	Hva er penge- og kredittrett?	585
12.1.2	Parter og heftelsesformer	586
12.1.3	Oversikt over sentrale lover	587
12.1.4	Ulike typer pengekrav	588
12.1.4.1	Innledning	588
12.1.4.2	Vederlagskrav	588
12.1.4.3	Kredittkrav	588
12.1.5	Utforming av pengekrav.....	589
12.1.5.1	Innledning	589
12.1.5.2	Omsetningsgjeldsbrev.....	590
12.1.5.3	Enkle gjeldsbrev	591
12.1.5.4	Enkle pengekrav.....	592
12.1.5.5	Finansielle instrumenter som kan registreres i en verdipapirsentral.....	592
12.1.6	Særlig om gjeldsbrevlovens anvendelsesområde.....	592
12.1.7	Særlig om finansavtalelovens anvendelsesområde.....	593
12.2	Etablering av pengekrav	595
12.2.1	Innledning	595
12.2.2	Etablering av vederlagskrav.....	595
12.2.2.1	Innledning	595
12.2.2.2	Vederlagskravets størrelse	596
12.2.2.3	Vederlagskravets utforming og dokumentasjonskrav.....	596
12.2.3	Etablering av kredittkrav.....	598
12.2.3.1	Innledning	598
12.2.3.2	Ulike typer kredittavtaler	598
12.2.3.3	Kredittyters opplysningsplikt før avtaleinngåelsen	601
12.2.3.4	Kredittyters plikt til å vurdere kundens kredittverdne	602
12.2.3.5	Kredittyters forklaringsplikt i forbrukerforhold	604
12.2.3.6	Kredittyters avslagsplikt i forbrukerforhold...	604
12.2.3.7	Krav til kredittavtalen.....	606
12.2.3.8	Angrerett og betenkningstid for forbrukere....	607
12.2.3.9	Kredittyters opplysningsplikt under kredittforholdet.....	608

	12.2.3.10 Endring av kredittavtaler	608
	12.2.3.11 Mislighold av tjenesteyters plikter	610
12.3	Løpende pengekrav.....	611
12.3.1	Innledning	611
12.3.2	Kredittrente.....	611
12.3.3	Overdragelse av pengekrav	612
12.3.3.1	Innledning	612
12.3.3.2	Debitorskifte (gjeldsovertakelse).....	612
12.3.3.3	Kreditorskifte	613
12.4	Avvikling av pengekrav	621
12.4.1	Innledning	621
12.4.2	Betaling av pengekrav.....	622
12.4.2.1	Betalingssted og betalingsmåte	622
12.4.2.2	Særlig om innbetaling til konto	624
12.4.2.3	Særlig om betaling i utenlandsk valuta.....	625
12.4.2.4	Oversikt over betalingstidspunkter.....	626
12.4.2.5	Avtalt forfall.....	626
12.4.2.6	Utsatt forfall	627
12.4.2.7	Førtidig (ekstraordinært) forfall	627
12.4.2.8	Påkravsforfall.....	629
12.4.2.9	Frigjøringstid og om kundens rett til oppsigelse.....	630
12.4.2.10	Kredittyterens oppsigelse og sperring av avtaler	631
12.4.2.11	Delvis oppgjør	632
12.4.2.12	Tilbakelevering av gjeldsbrev og sletting av panteheftelser.....	633
12.4.2.13	Feil gjennomførte betalingstransaksjoner og misbruk av konto og betalingsinstrument (BankID)	633
12.4.3	Motregning	635
12.4.3.1	Innledning	635
12.4.3.2	Hovedregel om motregning	637
12.4.3.3	Unntak fra hovedregel om motregning	637
12.4.4	Bortfall av pengekrav.....	639
12.4.4.1	Innledning	639
12.4.4.2	Ettergivelse ved kreditoravtale	639
12.4.4.3	Passivitet og preklusjon.....	639
12.4.4.4	Foreldelse.....	640
12.4.5	Forbrukers innsigelser mot kredittyteren	645
12.5	Mislighold av pengekrav	646
12.5.1	Innledning	646
12.5.2	Inndrivelse av pengekravet	646
12.5.3	Forsinkelsesrente.....	646

12.5.3.1	Innledning	646
12.5.3.2	Forsinkelsesrentens utgangspunkt	648
12.5.3.3	Forsinkelsesrentens størrelse	649
12.5.3.4	Erstatning for tap som ikke dekkes av forsinkelsesrenten	650
Kapittel 13	Garanti- og panterett	651
13.1	Hva er garanti- og panterett?	651
13.2	Garantier	652
13.2.1	Hva er en garanti?	652
13.2.2	Ulike typer garantier	653
13.2.3	Inngåelse av garantiavtaler og deres innhold	653
13.2.4	Forfall av garantier	654
13.2.5	Opphør av garantier	655
13.2.6	Garantistens innsigelser mot kreditor	655
13.2.7	Garantistens regress mot debitor ved oppfyllelse av garantier	656
13.3	Kausjonsavtaler	656
13.3.1	Innledning	656
13.3.2	Etablering av kausjon	657
13.3.2.1	Innledning	657
13.3.2.2	Kredittytters opplysningsplikt før avtaleinngåelsen om kausjonsansvar	658
13.3.2.3	Kredittytters avslagsplikt i forbrukerforhold	658
13.3.2.4	Krav til kausjonsavtalen	659
13.3.2.5	Endring av kausjonsavtaler og kredittavtaler som er sikret gjennom kausjon	659
13.3.3	Forfall av kausjoner	659
13.3.4	Reduksjon og bortfall av kausjonsansvar	661
13.3.4.1	Hovedregel	661
13.3.4.2	Mislighold i hovedforholdet	661
13.3.4.3	Tidsbegrensning for kausjoner	661
13.4	Panterett	662
13.4.1	Innledning	662
13.4.2	Partene i pantavtalen	662
13.4.3	Inndeling av panteretten (underpant og håndpant)	663
13.4.4	Videre fremstilling	664
13.4.5	Etablering av panterett (stiftelsesstadiet)	665
13.4.5.1	Innledning	665
13.4.5.2	Avtalepant	665
13.4.5.3	Utleggspant (namsutlegg)	667
13.4.5.4	Legalpant (lovbestemt pant)	668
13.4.6	Hva sikrer panteretten?	668
13.4.6.1	Innledning	668

13.4.6.2	Avtalepant	668
13.4.6.3	Legalpant (lovbestemt pant).....	670
13.4.7	Rettsvern og prioritet (rettsvernstadiet)	670
13.4.7.1	Notoritet og publisitet	670
13.4.7.2	Nærmere om rettsvern.....	671
13.4.7.3	Realregistrenes troverdighet.....	672
13.4.7.4	Prioritet.....	672
13.4.7.5	Prioritetsavtaler og opplåning.....	673
13.4.7.6	Opptrinnnsrett og inntredsrett.....	674
13.4.8	Håndpant i løsøre	675
13.4.9	Pant i fast eiendom.....	675
13.4.10	Pant i realregistrert løsøre	676
13.4.11	Pant i løsørekomplekser	677
13.4.11.1	Innledning	677
13.4.11.2	Pant i løsørekomplekser – driftstilbehør	678
13.4.11.3	Pant i løsørekomplekser – varelager.....	678
13.4.11.4	Pant i løsørekomplekser – motorvogn mv. .	679
13.4.11.5	Pant i løsørekomplekser – landbruksløsøre...	680
13.4.12	Salgspant.....	681
13.4.12.1	Avtaler om salgspant.....	681
13.4.12.2	Rettsvern for salgspant.....	682
13.4.12.3	Tinglysning av salgspant i motorvogn mv. .	683
13.4.12.4	Salgspant i deler og tilbehør til fast eiendom, skip og fly.....	684
13.4.12.5	Bortfall av salgspant.....	685
13.4.13	Leiefinansiering (finansiell leasing).....	686
13.4.14	Pant i fordringer.....	687
13.4.14.1	Innledning	687
13.4.14.2	Verdipapirer og finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral.....	687
13.4.14.3	Aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral	687
13.4.14.4	Pantsetting i forbindelse med oppkjøpsfinansiering	688
13.4.14.5	Pant i borettslagsandeler	688
13.4.14.6	Pant i enkle pengekrav	689
13.4.14.7	Faktoringpant.....	689
13.4.15	Pantet i sikringstiden	691
13.4.15.1	Innledning	691
13.4.15.2	Avkastning av pantet.....	691
13.4.15.3	Pantsetters bruksrett, vedlikeholds- og forsikringsplikt	691
13.4.15.4	Avhendelse av pantet.....	692
13.4.15.5	Risiko og ansvar for tap eller skade på pantet	692

13.4.16	Realisasjon av pantet (realisasjonsstadiet)	692
13.4.16.1	Innledning	692
13.4.16.2	Gjennomføring av salget	693
13.4.16.3	Tvangskraftig tvangsgrunnlag	693
13.4.16.4	Begjæring om tvangsrealisasjon	693
13.4.16.5	Særlig om tvangsrealisasjon av fast eiendom .	694
13.4.16.6	Tvangsrealisasjon av annet enn realregistrerte formuesgoder	697
Kapittel 14	Tingsrett og godtroerverv	699
14.1	Innledning	699
14.2	Forholdet mellom partene	699
14.3	Forholdet til tredjemann	700
14.3.1	Selgerens kravshavere	700
14.3.2	Dobbeltsalg	701
14.3.3	Kjøperens kravshavere	701
14.4	Ekstinktiivt erverv	702
14.5	Registrering av rettigheter i fast eiendom og løsøre	704
14.6	Forskjellige typer rettigheter i fast eiendom	704
14.6.1	Eiendomsrett	704
14.6.2	Begrensede rettigheter	704
14.6.2.1	Bruksrettigheter	704
14.6.2.2	Servitutter: positive og negative, reelle og personlige	705
14.6.2.3	Panterett	705
14.6.3	Rettsforholdet mellom partene	705
14.6.4	Tinglysning	707
14.6.4.1	Begrepene dagbok og grunnbok	707
14.6.4.2	Rettsvirkningen	708
14.6.4.3	Prioritetsregelen	708
14.6.4.4	Unntak fra prioritetsregelen	709
14.6.5	Ekstinksjonsregelen	710
14.6.5.1	Innsigelser som går tapt	710
14.6.5.2	Innsigelser som er i behold	711
14.6.5.3	Unntak fra ekstinksjonsregelen	711
Kapittel 15	Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling, rekonstruksjon og konkurs	712
15.1	Oversikt	712
15.2	Enkeltforfølgning	712
15.2.1	Inndrivelse av pengekrav	712
15.2.1.1	Inkasso	712
15.2.1.2	Inndrivelse av pantsikret pengekrav	714
15.2.2	Arrest	714

15.2.3	Tvangsgrunnlag.....	715
15.2.3.1	De alminnelige tvangsgrunnlag	715
15.2.3.2	De særlige tvangsgrunnlag	715
15.2.4	Utlegg	716
15.2.4.1	Oversikt.....	716
15.2.4.2	Generelt beslagsfrie aktiva	716
15.2.4.3	Beslagsfrie aktiva ved utlegg.....	717
15.2.4.4	Utleggsegjæringen.....	717
15.2.4.5	Trekk i lønn.....	718
15.2.4.6	Beslag i bolig	718
15.2.4.7	Utlegg i aksjer.....	719
15.2.4.8	Rettsvern for utlegg	719
15.3	Gjeldsforhandling	719
15.3.1	Frivillig <i>utenrettslig</i> gjeldsforhandling.....	719
15.3.2	Rekonstruksjonsloven.....	720
15.3.2.1	Forholdet til konkurslovens regler om gjeldsforhandling	720
15.3.2.2	Virkningene av at retten åpner rekonstruksjonsforhandlinger.....	721
15.3.2.3	Hva rekonstruksjonsforslaget kan gå ut på....	722
15.3.2.4	Avslutning av rekonstruksjonen	722
15.4	Konkurs	723
15.4.1	Insolvens	724
15.4.2	Konkurskreditorene	725
15.4.3	Skyldnerens stilling ved konkurs.....	725
15.4.4	Boets organer	726
15.4.5	Bobehandlingen.....	726
15.4.5.1	Realisering av boets aktiva.....	726
15.4.5.2	Bostyrerens legitimasjon	727
15.4.5.3	Prøving av anmeldte krav.....	727
15.4.6	Bomassens omfang	728
15.4.6.1	Oversikt.....	728
15.4.6.2	Lønn, gaver og arv.....	728
15.4.6.3	Private beslagsforbud.....	728
15.4.6.4	Omstøtelse	729
15.4.6.5	De objektive omstøtelsesregler.....	730
15.4.6.6	Den subjektive omstøtelsesregel.....	734
15.4.7	Skyldnerens kontraktsmessige forpliktelser.....	735
15.4.8	De ulike grupper av krav.....	738
15.4.8.1	Separatistkravene.....	738
15.4.8.2	Massekravene	739
15.4.8.3	Andre konkursskrav.....	739
15.4.8.4	Prioriterte krav	739
15.4.8.5	Uprioriterte krav	740

15.4.8.6	Etterprioriterte krav.....	740
15.4.9	Konkurskarantene.....	740
Kapittel 16	Forvaltningsrett.....	742
16.1	Generelt om forvaltningsloven	742
16.1.1	Historikk	742
16.1.2	Forvaltningsloven gjelder generelt.....	742
16.1.3	Tre typer avgjørelser	742
16.1.4	Forvaltningslovens materielle regler	743
16.2	Habilitetsregler	745
16.2.1	Oversikt.....	745
16.2.2	Forvaltningslovens regler om inhabilitet.....	745
16.2.2.1	Generelt.....	745
16.2.2.2	Hvem som er inhabil	746
16.2.2.3	Virkning av inhabilitet	749
16.3	Alminnelige regler om saksbehandlingen.....	750
16.3.1	Veiledningsplikt.....	750
16.3.2	Plikt til rask avgjørelse og foreløpig svar.....	751
16.4	Kravet til lovhjemmel.....	752
16.5	Utøvelse av skjønn i forvaltningen	752
16.6	Regler om taushetsplikt	753
16.7	Allmennhetens adgang til forvaltningens saksdokumenter – dokumentoffentlighet	754
16.7.1	Lovens formål.....	754
16.7.2	Lovens virkeområde	755
16.7.2.1	Stat, (fylkes-)kommuner og offentlig kontrollerte foretak	755
16.7.2.2	Begrepet «saksdokument»	755
16.7.3	Unntatte dokumenter og opplysninger.....	755
16.7.3.1	Generelt.....	755
16.7.3.2	Opplysninger undergitt taushetsplikt.....	756
16.7.3.3	Unntaket for interne dokumenter	756
16.7.3.4	Uttalelser innhentet fra andre	756
16.7.3.5	Unntak på grunn av dokumentets innhold m.m.....	757
16.7.4	Saksbehandlingsregler.....	759
16.7.5	Avslag på krav om innsyn.....	760
16.7.5.1	Form og innhold	760
16.7.5.2	Begrunnelse for avslaget.....	760
16.7.5.3	Klage på avslag om innsyn	760
16.8	Regler som bare gjelder enkeltvedtak	760
16.8.1	Nærmere om begrepet «enkeltvedtak»	761
16.8.2	Begrepet «part».....	761
16.8.3	Saksforberedelsen	762

16.8.3.1	Oversikt.....	762
16.8.3.2	Utredningsplikten	762
16.8.3.3	Informasjonsplikt	763
16.8.4	Partsoffentlighet.....	764
16.8.4.1	Generelt.....	764
16.8.4.2	Hovedregel.....	765
16.8.4.3	Nærmere om unntakene	765
16.9	Om vedtaket.....	767
16.9.1	Begrunnelse	767
16.9.2	Underretning	768
16.9.3	Omgjøring uten klage (selvrettelse).....	768
16.10	Klage.....	769
16.10.1	Oversikt.....	769
16.10.2	Vilkårene for at klagen skal kunne behandles.....	770
16.10.2.1	Generelt.....	770
16.10.2.2	Avgjørelser som kan påklages.....	770
16.10.2.3	Hvem som kan påklage vedtaket.....	771
16.10.2.4	Klagefristen	771
16.10.3	Klagebehandlingen	772
16.10.3.1	Endring til skade for klageren	773
16.10.3.2	Saksomkostninger	773
16.10.3.3	Utsatt iverksettelse	774
16.11	Kontrollen med forvaltningen.....	774
16.11.1	Generelt.....	774
16.11.2	Domstolskontrollen.....	774
16.11.2.1	Hovedregler	774
16.11.2.2	Hvordan en sak kommer opp	775
16.11.3	Sivilombudets kontroll med forvaltningen.....	776
Kapittel 17	Pris- og konkurranserett.....	778
17.1	Konkurransens innhold og betydning	778
17.2	Lovgivning	778
17.3	Effektiv bruk av samfunnets ressurser	779
17.4	Forbudsprinsippet.....	780
17.5	EU (og EØS)-retten.....	780
17.5.1	EU (og EØS)-rettens hovedprinsipper.....	780
17.5.2	TEF artikkel 81 og EØS avtalen artikkel 53	781
17.5.2.1	Avtale og samordnet praksis.....	781
17.5.2.2	Det relevante marked	782
17.5.2.3	Samhandelskriteriet.....	783
17.5.2.4	Effektdoktrinen	783
17.5.2.5	Hindre konkurransen innenfor EU	783
17.5.3	Eksempler på overenskomster	784
17.5.3.1	Overenskomster om forretningsvilkår.....	784

17.5.3.2	Oppdeling av markeder eller forsyningskilder.....	785
17.5.3.3	Diskrimineringsoverenskomster.....	786
17.5.3.4	Overenskomster om tilleggssytelser (koplingshandel).....	786
17.5.4	Utøvelse av opphavsrettigheter.....	786
17.5.5	Avtaler som faller utenfor forbudet.....	787
17.5.6	Unntak.....	788
17.5.6.1	Horisontale avtaler (gruppeunntak).....	788
17.5.6.2	Vertikale avtaler (gruppeunntak).....	788
17.5.6.3	Konkurransforbudsklausuler.....	790
17.5.7	Misbruk av dominerende stilling.....	790
17.5.8	Håndheving av EU og EØS retten.....	791
17.5.8.1	Arbeidsfordelingen mellom Kommisjonen og ESA.....	791
17.5.8.2	Nedleggelse av forbud.....	791
17.5.8.3	Nærmere om Kommisjonens kompetanse	792
17.5.8.4	Nasjonale myndigheters rolle.....	793
17.5.8.5	Sivilrettslige sanksjoner.....	793
17.5.8.6	Offentligrettslige sanksjoner.....	793
17.5.9	Bedriftskonsentrasjoner.....	794
17.5.10	Statsstøtte.....	795
17.6	Norsk konkurransebegrensningsrett.....	796
17.6.1	Konkurranse mellom bedrifter.....	796
17.6.2	Konkurransemyndighetenes kompetanse.....	797
17.6.2.1	Saksbehandlingen.....	797
17.6.2.2	Vedtak om overtredelsesgebyr.....	798
17.7	Kontroll med sammenslutninger.....	799
17.8	Prisregulering.....	801
17.8.1	Generelt.....	801
17.8.2	Pristiltaksloven.....	801
17.8.3	Forbudet mot urimelige priser.....	802
Kapittel 18	Økonomisk kriminalitet.....	803
18.1	Innledning.....	803
18.1.1	Hva er økonomisk kriminalitet?.....	804
18.1.2	Litt formell strafferett.....	804
18.1.2.1	Straffesaksorganene.....	804
18.1.2.2	Hva som inngår i straffesaken.....	805
18.1.2.3	Gjerningspersonen.....	805
18.1.2.4	Strafferettslige reaksjoner.....	806

	18.1.2.5 Subsumsjon	807
18.1.3	Litt generell strafferett.....	807
	18.1.3.1 Objektive og subjektive vilkår for straff	809
	18.1.3.2 Straffrihetsgrunner.....	810
	18.1.3.3 Konkurrens	811
	18.1.3.4 Foreldelse.....	812
	18.1.3.5 Inndragning.....	812
	18.1.3.6 Foretaksstraff.....	815
18.2	Heleri og hvitvasking – strl. §§ 332 til 341	817
	18.2.1 Innledning	817
	18.2.2 De straffbare forhold – normen.....	818
	18.2.2.1 Heleri – strl. § 332	818
	18.2.2.2 Hvitvasking – strl. § 337	818
	18.2.2.3 Særlige straffrihetsgrunner	820
	18.2.3 Skyldkrav.....	820
	18.2.3.1 Forsettlig heleri og hvitvasking.....	820
	18.2.3.2 Uaktsomt heleri og hvitvasking	820
	18.2.4 Forsøk	821
	18.2.5 Medvirkning til heleri og hvitvasking	821
	18.2.6 Straff	821
	18.2.7 Grovt heleri og grov hvitvasking – strl. §§ 333 og 338	821
	18.2.7.1 Hvilke momenter kan gjøre heleriet eller hvitvaskingen grov?.....	821
	18.2.7.2 Straff	822
	18.2.8 Mindre heleri og mindre hvitvasking – strl. §§ 334 og 339.....	822
	18.2.8.1 Momenter som kan gjøre heleriet eller hvitvaskingen mindre	822
	18.2.8.2 Straff	822
	18.2.9 Forbund om heleri og hvitvasking – strl. §§ 336 og 341 .	822
	18.2.10 Noen dommer om heleri og hvitvasking.....	822
	18.2.11 Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. av 1. juni 2018 nr. 23 (hvitvaskingsloven)	825
	18.2.11.1 Nærmere om begrepet hvitvasking	825
	18.2.11.2 Rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven	826
	18.2.11.3 Risikobaserte kundetiltak, undersøkelses- og rapporteringsplikt.....	827
	18.2.11.4 Ytterligere opplysninger om hvitvaskingsloven	828
18.3	Økonomisk utroskap – strl. § 390.....	828
	18.3.1 Innledning	828
	18.3.2 De straffbare forhold – normen.....	828
	18.3.3 Skyldkrav og straff	830

18.3.4	Forsøk og medvirkning til utroskap	831
18.3.5	Konkurrens	831
18.4	Grov økonomisk utroskap – strl. § 391	831
18.4.1	Innledning	831
18.4.2	Det straffbare forhold – normen	831
18.4.3	Skyldkrav og straff	832
18.4.4	Forsøk og medvirkning	832
18.4.5	Konkurrens	832
18.5	Korrupsjon – strl. §§ 387–389	832
18.5.1	Lovgivningen	832
18.5.2	Hva er korrupsjon?	833
18.5.3	Hvorfor det er viktig å bekjempe korrupsjon	833
18.5.4	Simpel korrupsjon – strl. § 387	834
18.5.4.1	Korrupsjon i anledning av utøvelse av stilling, verv eller utførelse av oppdrag	835
18.5.4.2	Nærmere om utilbørighetskriteriet	835
18.5.4.3	Særlig om «facilitation payments»	836
18.5.4.4	Skyldkrav og straff	836
18.5.5	Grov korrupsjon – strl. § 388	837
18.5.6	Korrupsjonssaker i Norge	839
18.5.7	Påvirkningshandel – strl. § 389	841
18.5.7.1	Om påvirkningshandel	841
18.5.7.2	Straff og medvirkningsansvar	844
18.6	Krenkelse av sikkerhetsrett – strl. § 386	844
18.6.1	Oversikt	844
18.6.2	Skyldkrav og straff	845
18.6.3	Forsøk og medvirkning	845
18.6.4	Konkurrens	845
18.7	Uforsvarlige økonomiske disposisjoner – strl. § 401	845
18.7.1	Innledning	845
18.7.2	De straffbare forhold – normen	846
18.7.3	Pengespill eller annen risikopreget aktivitet	847
18.7.4	Annen lettsindig adferd	847
18.7.5	Overdrevent forbruk	847
18.7.6	Grovt uordentlig forretningsførsel	848
18.8	Kreditorbegunstigelse – strl. § 402	848
18.8.1	Innledning	848
18.8.2	De straffbare forhold – normen	848
18.8.3	Forsøk og medvirkning	849
18.9	Eksekusjonshindring og formuesforringelse ved insolvensfare – strl. §§ 403 til 406	850
18.9.1	Eksekusjonshindring	850
18.9.2	Formuesforringelse ved insolvensfare	850
18.9.3	Skyldkrav, forsøk, medvirkning og straff	851

18.9.4	Grov formuesforringelse – strl. § 405	851
18.9.5	Grovt uaktsom formuesforringelse – strl. § 406	852
18.10	Oppbudsunnlattelse – strl. § 407	852
18.10.1	Innledning	852
18.10.2	De straffbare forhold – normen	852
18.10.2.1	Tapt adgang til omstøtelse	853
18.10.2.2	Tapsbringende næringsvirksomhet	853
18.10.3	Skyldkrav, forsøk, medvirkning og straff	854
18.10.4	Konkurrens	854
18.11	Boforringelse – strl. §§ 408–409	855
18.11.1	Innledning	855
18.11.2	De straffbare forhold – normen	855
18.11.2.1	Unndragelse av formuesgoder	857
18.11.2.2	Uriktige opplysninger om forpliktelser	857
18.11.3	Skyldkrav og straff	857
18.11.4	Forsøk og medvirkning	857
18.11.5	Grov boforringelse – strl. § 409(1)	858
18.11.6	Grovt uaktsom boforringelse – strl. § 409(2)	858
18.11.7	Generelt om kreditorvern	858
18.12	Regnskapsovertredelse – strl. §§ 392–394	858
18.12.1	Innledning	858
18.12.2	Regnskapsplikt og bokføringsplikt	859
18.12.3	De straffbare forhold – normen – strl. § 392	860
18.12.4	Skyldkrav og straff	861
18.12.5	Forsøk og medvirkning	861
18.12.6	Grov regnskapsovertredelse – strl. § 393	862
18.12.7	Uaktsom regnskapsovertredelse – strl. § 394	862
18.12.8	Noen dommer vedrørende regnskapsovertredelse	862
18.13	Skattesvik – strl. § 378	864
18.13.1	Innledning	864
18.13.2	Skattemelding, skattefastsetting m.m.	865
18.13.3	De straffbare forhold – normen	866
18.13.4	Grovt skattesvik – strl. § 379	866
18.13.5	Skyldkrav – strl. §§ 378–380	867
18.13.6	Reaksjoner – strl. §§ 378–391	868
18.13.6.1	Tilleggsskatt	868
18.13.6.2	Skatteamnesti	871
18.13.6.3	Straff	872
18.13.6.4	Foreldelse	872
18.13.7	Forsøk og medvirkning	872
18.13.8	Noen dommer om skattesvik	873
18.14	Skattebetalingsloven	875
18.14.1	Innledning	875
18.14.2	De straffbare forhold – normen	875

18.14.3	Innkrevingsreglene m.m.....	876
18.14.4	Underslag av skattetrekk.....	877
18.14.5	Skyldkrav og straff	877
18.15	Merverdiavgiftsloven	877
18.15.1	Innledning	877
18.15.2	Visse avgiftstekniske spørsmål	878
18.15.3	Beregning og oppgjør	879
18.15.4	Levering av skattemelding	880
18.15.4.1	Oppgave- og betalingsfrist.....	880
18.15.4.2	Betalingsplikten og dens omfang	881
18.15.4.3	Anmeldelse.....	882
18.15.5	Merverdiavgiftssvik – strl. §§ 378–381.....	882
18.15.5.1	De straffbare forhold – normen	882
18.15.5.2	Skyldkrav.....	882
18.15.6	Reaksjoner – strl. §§ 378–391.....	883
18.15.6.1	Tilleggsavgift m.m.....	883
18.15.6.2	Straff	883
18.15.6.3	Foreldelse.....	883
18.15.7	Forsøk og medvirkning.....	883
18.15.8	Noen dommer om merverdiavgiftssvik.....	883
	Nøkkeltall	885
	Lovforkortelser.....	887
	Stikkordregister.....	891

Lov og Rett for Næringslivet er et praktisk juridisk oppslagsverk som består av lærebok og lovsamling. Bøkene retter seg i første rekke mot næringsdrivende og studenter under utdanning innen rettslære (jus), markedsføring, økonomi, administrasjon og revisjon uten særskilte forkunnskaper. Forfatterne gir en bred oversikt over rettslige rammebetingelser for virksomhetens handlefrihet i markedet og bedriftsinterne og offentligrettslige forhold.

Læreboken omfatter 18 kapitler som behandler sentrale rettsspørsmål av betydning for den daglige drift av næringsvirksomhet. Årets utgave av læreboken er oppdatert med lovendringer sanksjonert inntil 1. juli 2024. Denne utgaven er særlig preget av nye krav om rapportering av bærekraft i større foretak. En særlig *bærekraftrevisor* har fått en sentral plass i dette arbeidet.

Lovsamlingen utgis i eget bind. Den er oppdatert pr. 1. juli 2024 og inneholder 132 lover og forskrifter av sentral betydning for næringslivet og dekker alle rettsområder som behandles i læreboken. Og nye regler om rapportering av *bærekraft* og *kjønns sammensetning* i styrer har fått stor plass i foretakslovgivningen, revisorloven og regnskapsloven. I alt er over 250 endringer i 45 av lovene siden 2023 inntatt i samlingen.

Nytt av året er *Bærekraftproduktloven* som skal fremme bærekraftige produkter og verdikjeder for produkter som skal bidra til et ressurseffektivt og bærekraftig produksjons- og forbruksmønster for produkter i en sirkulær økonomi.

Store endringer ligger i oppdateringen av det øvrige lovverket. Særlig gjeldsordningsloven, folketrygdloven og verdipapirhandelloyen er endret. Og nye regler om rapportering av *bærekraft* og *kjønns sammensetning* i styrer har fått stor plass i foretakslovgivningen, revisorloven og regnskapsloven. I alt er over 250 endringer i 45 av lovene siden 2023 inntatt i samlingen.

Sverre F. Langfeldt er tidligere studierektor i juridiske fag ved Handelshøyskolen BI, avdelingssjef ved EU-domstolen i Luxembourg, direktør for EFTA-domstolen i Genève og rådgiver ved Menneskerettsdomstolen i Strasbourg.

Tore Bråthen er professor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI og professor II ved Universitetet i Tromsø.

Monica Viken er professor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI.

Stine Winger Minde er høyskolelektor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI.

LES MER PÅ
FAGBOKFORLAGET.NO

BESTILL
VURDERINGSEKSEMPLAR

www.fagbokforlaget.no

FAGBOKFORLAGET

ISBN 978-82-450-5150-6

9 788245 051506